

АНАЛІЗ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

ANALYSIS OF LOAN AND INVESTMENT ACTIVITY OF BANK

Лебедка В.С.

студент,
Запорізький національний університет

Кисільова І.Ю.

кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Запорізький національний університет

Розглянуто сутність та особливості кредитно-інвестиційної діяльності банків. Проаналізовано кредитно-інвестиційну діяльність ПАТ КБ «ПриватБанк», охарактеризовано програми інвестиційного кредитування бізнесу, визначено коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфеля в загальних активах та характер кредитно-інвестиційної діяльності. Проаналізовано динаміку кредитно-інвестиційного портфеля. Запропоновано заходи щодо покращення кредитно-інвестиційної діяльності банку.

Ключові слова: кредитно-інвестиційна діяльність банку, коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфеля в загальних активах, кредитно-інвестиційний портфель.

Рассмотрены сущность и особенности кредитно-инвестиционной деятельности банков. Проанализирована кредитно-инвестиционная деятельность ПАТ КБ «ПриватБанк», охарактеризованы программы инвестиционного кредитования бизнеса, определен коэффициент уровня кредитно-инвестиционной портфеля в общих активах и характер кредитно-инвестиционной деятельности. Проанализирована динамика кредитно-инвестиционной портфеля. Предложены мероприятия для улучшения кредитно-инвестиционной деятельности банка.

Ключевые слова: кредитно-инвестиционная деятельность банка, коэффициент уровня кредитно-инвестиционного портфеля в общих активах, кредитно-инвестиционный портфель.

The essence and peculiarities of loan and investment activity of banks. The loan and investment activity of JSC PRIVATBANK has been analysed, programs of business investment loan activity, the rate of loan and investment activity in total assets and character of loan and investment activity were defined. Dynamics of bank loan and investment portfolio has been analysed. Some actions for improving of loan and investment activity of bank have been proposed.

Key words: of loan and investment activity of bank, rate of loan and investment activity in total assets, loan and investment portfolio.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах стимулювання інвестиційної діяльності в банківській сфері – одне із важливих завдань, що має здійснюватися системно щодо забезпечення необхідного рівня та структури капіталовкладень в економіку країни задля підвищення рівня розвитку національної економіки і посилення її конкурентоспроможності. Банківський сектор в економіці країни в останні роки зазнає значних потрясінь. Таку ситуацію спричинили багато причин, але основними, звичайно ж, стали політичні та економічні проблеми, пов'язані з військовими діями всередині країни. У таких умовах саме інвестиційна діяльність банків може виступити альтернативою кредитування. Інвестиції ство-

рюють умови для розширеного відтворення, структурних перетворень у країні, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, вирішення соціально-економічних проблем.

Інвестиції зачіпають глибинні основи господарської діяльності, визначаючи процес економічного зростання загалом. Інвестиції є стратегічним чинником розвитку економіки України. Активізація інвестиційного процесу – найбільш актуальна і дуже болісно розв'язувана макроекономічна проблема. У зв'язку з цим, як і раніше, постає актуальне питання про пошуки ефективних джерел інвестицій і, як наслідок, зумовлених факторів підвищення інвестиційної активності. Про це свідчать як незадовільний розвиток інвестиційних процесів у сучасній українській економіці, так і кількість публікацій,

дискусій з цієї проблеми, які підтверджують гостроту ситуації в цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Аналіз наукових праць, присвячених проблемі розвитку інвестиційного кредитування, свідчить про багатогранність та складність цього феномену, зокрема, є різні підходи до визначення цього питання. На думку І.О. Бланка [1, с. 27], інвестиційний кредит – це економічні відносини між кредитором та позичальником із приводу фінансування інвестиційних заходів на засадах повернення і, як правило, з виплатою відсотка, а інвестиційне кредитування – це кредитний процес, що включає сукупність механізмів реалізації кредитних відносин в інвестиційній сфері. Ці відносини характеризуються рухом вартості (позичкового капіталу) від кредитора до позичальника та в протилежному напрямі. О. Вовчак [2, с. 20–21] вважає, що інвестиційний кредит – це кредит в основний капітал з метою його збільшення й на цій базі розширення виробництва, що надається позичальникам для здійснення ними інвестиційних вкладень, наприклад, кредити на будівництво, освоєння землі, купівлю будівель, обладнання тощо. А. Вожжов, Н. Попова [3, с. 75] дотримуються погляду, що інвестиційне кредитування – це фінансування діяльності, що здійснюється згідно з принципами банківського кредитування і спрямована на створення (реконструкцію, модернізацію) об'єктів, комерційне використання яких породжує потік доходів, що забезпечують повернення банківських коштів і оплату за користування ними у визначені строки. Подібного погляду дотримуються Т. Грицай [4, с. 9], О. Карташян [5, с. 5–7] та Т. Майорова [6, с. 125].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Поряд із досягненнями у теорії і практиці інвестиційної діяльності банків недостатньо розробленими залишаються проблеми, які потребують вирішення, зокрема розроблення шляхів покращення та стимулювання інвестиційної діяльності банків задля забезпечення розвитку національної економіки. Зокрема, в статті проаналізовано кредитно-інвестиційну діяльність ПАТ КБ «ПриватБанк» як одного з банків, які формують банківську систему України.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є узагальнення науково-методичних засад і розроблення на їх основі практичних рекомендацій підвищення ефективності кредитно-інвестиційної діяльності ПАТ КБ «ПриватБанк».

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Отже, узагальнюючи вищесказане, можна визначити специфічні особливості інвестиційних кредитів:

– об'єкт кредитування – не позичальник, а його інвестиційні наміри (інвестиційний проект),

у зв'язку з чим у банку виникає необхідність у детальній оцінці ефективності інвестиційного проекту, який може бути прокредитованим;

– відсоток за інвестиційним кредитом не повинен перевищувати рівень прибутковості інвестицій;

– термін інвестиційного кредиту залежить від терміну окупності інвестиційного проекту;

– інвестиційний кредит може бути виданий із пільговим терміном використання (на термін реалізації інвестиційного проекту), протягом якого виплачуються тільки відсотки за кредит, а основна сума боргу погашається в наступні періоди часу;

– інвестиційний кредит і відсотки за ним погашаються лише за рахунок доходів, які одержує інвестор у процесі реалізації інвестиційного проекту.

Є погляд, що банківське кредитне інвестування охоплює дві сфери діяльності, перша з яких забезпечує підтримку кругообігу капіталів у сфері виробництва, а друга – створення нових або удосконалення наявних виробництв [7, с. 356]. Виходячи з цього, за метою та напрямом використання інвестиційні кредити підрозділяються на:

– підтримку кругообігу та обігу капіталу у виробничому бізнесі (через кредитування виробничих підприємств для поповнення оборотних коштів);

– створення нових або вдосконалення наявних виробництв (кредити на сукупний об'єкт – інвестиційний проект).

Отже, можна зазначити, що важливим принципом віднесення кредитів до інвестиційних є їх спрямованість на забезпечення наступного збільшення вартості за рахунок будівництва, реконструкції, модернізації, тобто створення нових потужностей сфери виробництва й обігу.

Створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні є однією з найважливіших умов залучення інвестицій і подальшого економічного зростання країни. Одним з основних чинників, під впливом яких формується інвестиційний клімат держави, є стан фінансово-кредитної системи та результати діяльності банківського сектору. Проте вітчизняні банки сьогодні не виконують своєї головної функції – інвестування в економіку країни, недостатнім також є обсяг кредитно-інвестиційних ресурсів, що спрямовується в українську економіку, який не забезпечує економічного зростання. Причинами цього є недосконалий розвиток банківського сектору. Тому, на нашу думку, потрібно вирішувати ці питання через розроблення активної економічної політики держави щодо стимулювання інвестиційної діяльності банків.

Сьогодні вкладення банків в економіку України здійснюються у таких основних формах, як пряме фінансування інвестиційних проектів та вкладення в цінні папери (банківські інвести-

ційні кредити), що формують кредитно-інвестиційний портфель банку [8, с. 285–287].

Основними показниками інвестиційної діяльності банків є: вартість загальних активів, вартість наданих кредитів і кредитно-інвестиційний портфель (КІП) як джерело інвестиційних ресурсів.

Розглянемо кредитно-інвестиційну діяльність ПАТ КБ «ПриватБанк». Банк запустив програму інвестиційного кредитування бізнесу, що дасть змогу українським компаніям і малому бізнесу отримати довгострокове фінансування на придбання або модернізацію основних фондів під заставу вже наявного майна (нерухомість або автотранспорт). Отримати інвестиційну кредитну лінію в ПАТ КБ «ПриватБанк» можна на строк до 5 років, сума фінансування становить від 500 тис. до 10 млн грн. Також перспективним напрямом інвестиційного кредитування вважеться сільське господарство. Оформлення інвестиційних кредитних ліній ПАТ КБ «ПриватБанк» для агрокомпаній дозволить отримати часткову компенсацію кредиту від держави – до 25% кредиту у разі придбання сільгосптехніки вітчизняного виробництва та частини процентів за кредитом для проектів розвитку тваринництва [9].

Для підприємств та підприємців із поточним рахунком у ПАТ КБ «ПриватБанк» пропонується надання інвестиційного кредиту (непоновлювана кредитна лінія до 5 років) – передбачає видачу кредитних коштів у межах узгодженої максимальної суми (кредитного ліміту). У разі отримання повної суми кредитних коштів подальша їх видача припиняється незалежно від фактичної суми заборгованості.

Інвестиційні кредити призначені для фінансування сезонного циклу виробництва, капітальних інвестицій (придбання або модернізація обладнання, придбання комерційної нерухомості тощо). Термін кредитування визначено від 1 до 5 років, сума – від 500 тис до 10 млн. грн. за ставкою 19% річних [9].

Проведемо аналіз кредитно-інвестиційної діяльності ПАТ КБ «ПриватБанк» (табл. 1).

Слід відзначити, що величина кредитно-інвестиційного портфеля ПАТ КБ «ПриватБанк» після зростання в 2016 р (до 86 235,3 млн грн.) зменшилася в 2017р до 157 023 млн. грн. Взагалі можна побачити падіння величин кредитів як фізичним, так і юридичним особам, цінних паперів в 2017 р., що можна пояснити загальним спадом банківської діяльності.

Для визначення характеру кредитно-інвестиційної діяльності ПАТ КБ «ПриватБанк» використовуємо коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфеля в загальних активах [8, с. 290]:

$$K_{\text{кп}} = \frac{\text{КІП}}{A} \cdot 100\%, \quad (1)$$

де $K_{\text{кп}}$ – коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах; КІП – обсяг кредитно-інвестиційного портфеля; А – загальні активи.

Розраховані коефіцієнти рівня кредитно-інвестиційного портфеля ПАТ КБ «ПриватБанк» у загальних активах за 2015–2017 рр. надано в табл. 2.

Характер діяльності ПАТ КБ «ПриватБанк» в 2015р. є ризиковим; протягом наступних двох років спостерігається зменшення коефіцієнта рівня кредитно-інвестиційного портфеля у загальних активах, причому характер

Таблиця 1

Динаміка кредитно-інвестиційного портфеля ПАТ КБ «ПриватБанк» за 2015–2017 рр., млн. грн.

Показники, млн. грн	Роки			Відхилення, млн. грн	
	2015	2016	2017	2016/2015	2017/2016
Міжбанківські кредити	3447,4	4082,4	0.00	635	-4082,4
Кредити юридичним особам	163070	9 320	3691	-153 750	-5 629
Кредити фізичним особам	24388	19166	30481	-5222	11315
Цінні папери	20211	17317	28198	-2894	10881
КІП	211116,4	49885,4	62370	-161231	12484,6

Таблиця 2

Коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфеля ПАТ КБ «ПриватБанк» у загальних активах

Показники	Роки		
	2015	2016	2017
Активи: млн. грн.	258811	205183	254805
Кредитно-інвестиційний портфель, млн. грн.	211116,4	49885,4	62370
Коефіцієнт рівня кредитно-інвестиційного портфеля в загальних активах, %	81,57	24,31	24,48
Характеристика рівня кредитно-інвестиційної діяльності	ризикова	пасивна	пасивна

інвестиційно-кредитної діяльності залишається пасивним.

Подальший розвиток кредитно-інвестиційної діяльності ПАТ КБ «ПриватБанк» залежить від активної участі всіх суб'єктів процесу: населення як найбільшого постачальника грошових коштів, банків як посередника, кредитора та інвестора, суб'єктів господарювання як основних об'єктів вкладення ресурсів та держави як організатора правових відносин між усіма учасниками кредитно-інвестиційної діяльності. Не менш важливе значення має й попит на кредити, зміни якого впливають на рівень активації інвестиційної банківської діяльності.

Вагоме значення для розвитку кредитно-інвестиційної діяльності банківського сектору має державна економічна політика. Упровадження дієвих монетарних, фіскальних та правових інструментів, вдосконалення та розроблення нових нормативно-правових актів щодо банківського інвестування дасть змогу поліпшити умови ведення підприємницької діяльності, що покращить інвестиційний клімат у державі. Наявність єдиного підходу, чіткої стратегії та правового обґрунтування у сфері банківського інвестування є важливою умовою не тільки для ефективної діяльності банківського сектору економіки, але й для соціально-економічного розвитку країни загалом.

Як зазначають вітчизняні дослідження, розробленню й упровадженню механізмів та інструментів стимулювання банківського інвестиційного кредитування має передувати ретельний аналіз чинників, які нині перешкоджають його розвитку в Україні [10, с. 30–31].

Отже, досить поширеною є думка про те, що сьогодні стримують розвиток інвестиційного кредитування такі чинники, як:

1. Низька кредитоспроможність позичальників, що пов'язано зі зменшенням доходів підприємств і зниженням їхньої підприємницької діяльності.

2. Ризик неповернення та зростання обсягів проблемних кредитів. Погіршення якості кредитного портфеля через неповернення кредитів зумовило втрату банками ресурсної бази, доходів і необхідність формування ними значних резервів за кредитними операціями.

3. Наявність у банків більш дохідних і менш ризикових сегментів розміщення ресурсів, аніж підприємства реального сектору економіки. Нині такими сегментами є підприємства зі швидкою оборотністю капіталу (сфера торгівлі й послуг), а також валютний ринок і ринок державних цінних паперів, зокрема облігації внутрішньої державної позики (ОВДП).

4. Зменшення довгострокової ресурсної бази банків. Низька довіра вкладників до банківської системи у кризовий і посткризовий періоди зумовила скорочення суми та строків розміщення вкладів.

5. Недостатня розвинутість нормативно-правового забезпечення.

6. Неприятливий інвестиційний клімат. Це також наслідок нерозвинутої нормативно-правової бази, який потребує нагального вирішення.

Загалом, аналізуючи та узагальнюючи дослідження вітчизняних та зарубіжних дослідників, можна визначити основні заходи у сфері стимулювання банківського інвестиційного кредитування:

1) стимулювання банків і небанківських фінансових установ (кредитних спілок, товариств взаємного кредитування тощо) до розширення мікрокредитування й удосконалення законодавчого забезпечення їхньої діяльності;

2) розроблення національної програми мікрокредитування шляхом створення за участі держави спеціального фонду, який здійснюватиме кредитування на револьверній основі;

3) розроблення банками системи заходів щодо залучення нових джерел коштів через дієвий механізм залучення доходів і заощаджень, одержаних власниками капіталу, головним чином у фінансовому секторі економіки і домашніх господарствах [11, с. 210–212].

4) створення «госпітального» банку, який акумулюватиме неякісні активи з метою забезпечення їхньої подальшої реструктуризації за рахунок коштів державного бюджету, НБУ або спеціального фонду;

5) створення державного інвестиційного банку, який буде спеціалізуватися на рефінансуванні банків, які в цьому контексті матимуть нагоду пропонувати для фінансування найефективніші та найперспективніші інвестиційні проекти;

6) звільнення від оподаткування частини прибутків банків або зменшення податкової ставки для банків, якщо вони спрямовують свої кошти в інноваційні проекти;

7) удосконалення системи страхування інвестиційних ризиків банків для заохочення останніх до надання довгострокових кредитів тощо.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, дослідження виявили певні проблеми в інвестиційно-кредитній діяльності ПАТ КБ «ПриватБанк». В умовах економічної та політичної нестабільності, недосконалого законодавства ПАТ КБ «ПриватБанк» для успішного здійснення інвестиційних операцій обов'язково повинен розробити чітку, врегульовану внутрішню систему інвестиційного менеджменту, використовуючи внутрішні резерви та зовнішні можливості. Такий підхід дасть змогу значно знизити ризик втрат за кредитно-інвестиційними операціями. Подальші дослідження мають на меті проведення більш детального аналізу інвестиційно-кредитної діяльності ПАТ КБ «ПриватБанк» та проведення факторного аналізу з метою виявлення впливу окремих факторів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк І.О., Гуляєва Н.М. Інвестиційний менеджмент: підручник. К.: КНТЕУ, 2006. 398 с.
2. Вовчак О.Д. Банківська інвестиційна діяльність в Україні. Кредоінвест. 2006. № 11. С. 20–22.
3. Вожжов А., Попова Н. Інвестиційне кредитування комерційних банків: зміст і вимоги до формування ресурсної бази. Банківська справа. 2003. № 1. С. 73–79.
4. Грицай Т.Л. Інвестиційне кредитування, його сутність та значення в суспільних формах господарювання. Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 14. С. 7–10.
5. Карташян О.В. Організаційно-економічні механізми інвестиційної діяльності комерційних банків: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01. Львів, 2006. 20 с.
6. Майорова Т.В. Інвестиційний процес і фінансово-кредитні важелі його активізації в Україні: монографія. К.: КНЕУ, 2013. 332 с.
7. Сітарчук А. Ю. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір. 2013. Вип. 1 (99). С. 355–360.
8. Рогальська Н.Г. Стратегічний аналіз кредитно-інвестиційної діяльності комерційних банків України. Економічні інновації: зб.наук.пр. 2013. Вип. 54. С. 282–293.
9. Офіційний сайт ПАТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/ru> (дата звернення: 01.11.2018).
10. Сомик А., Жуйков С. Сучасний стан та напрями стимулювання розвитку банківського інвестиційного кредитування в Україні. Вісник Національного банку України. 2010. № 3. С. 28–34.
11. Микова М.С. Банківське інвестиційне кредитування юридичних осіб в Україні. Актуальні проблеми економіки. 2011. № 5. С. 208–216.